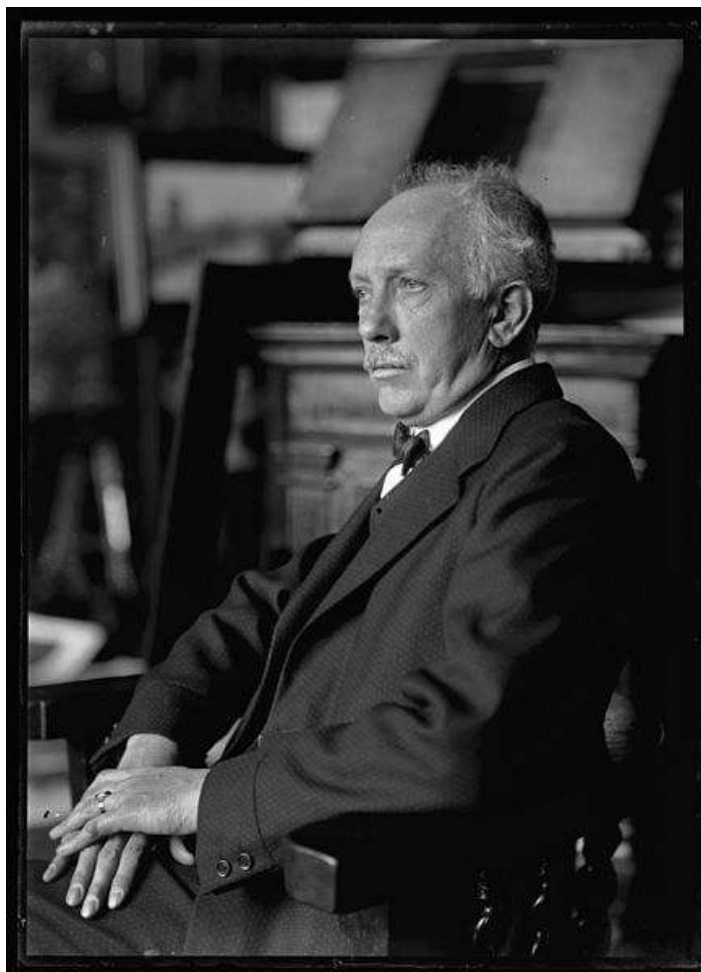

DR. ASZTALOS BENCE

**RICHARD STRAUSS INTERMEZZO CÍMŰ OPERÁJÁNAK
ÉRTELMEZÉSE HANGFELVÉTELEK TÜKRÉBEN**

Richard Strauss az *Intermezzo* komponálása idején (Photographer Schmutzer, From Wikipedia, the free encyclopedia)

Az *Intermezzo* ősbemutatója óta eltelt kilencvenhárom év alatt az opera számos előadását rögzítették felvételek, melyek rádióközvetítéseként voltak hallhatóak, illetve amelyeket lemezcégek meg is jelentettek.¹

¹ 1. Orchester der Wiener Staatsoper, vezényel: Rudolf Moralt; *Christine Storch*: Hilde Zadek, *Hofkapellmeister Robert Storch*: Alfred Poell, *Anna*: Anny Felbermayer, *Baron Lummer*: Rudolf Christ, *Der Notar*: Franz Bierbach, *Seine Frau*: Dorothea Frass, *Geschäftsmann*: Oskar Czerwenka, *Sroh*: Hugo Meyer-Welfing, *Ein Kammersänger*: Herbert Alsen; élő felvétel, 1954. március 30.; CD Omega Opera Archive 538

2. Orchester der Wiener Staatsoper, vezényel: Joseph Keilberth; *Christine*: Hanny Steffek, *Der kleine Franzl*: Peter Rille, *Hofkapellmeister Robert Storch*: Hermann Prey, *Anna*: Anny Felbermayer, *Baron Lummer*: Ferry Gruber, *Der Notar*: Alfred Poell, *Seine Frau*: Judith Hellwig, *Kommerzienrat*: Oskar Czerwenka, *Kapellmeister Sroh*: Alois Pernerstorfer, *Justizrat*: Waldemar Kmentt, *Fanny, die Köchin*:

Azonban a műről stúdiófelvétel mindössze egy készült, az EMI gondozásában, Wolfgang Sawallisch vezényletével, 1980-ban.² Míg az előzőek élő előadások, vagyis színpadon „beénekelt”, „bejátszott” produkciók hangdokumentumai – ami az interpretáció kiérleltségének szempontjából feltétlenül előny –, addig az EMI lemezén rögzített *Intermezzo*-produkció, a felvételen koncertmesterként közreműködő Sebestyén Ernő szóbeli közlése szerint, közönség előtt nem hangzott el. Jelen tanulmány a következőkben három eredeti nyelvű hangfelvétel (1963 Joseph Keilberth, 1980 Wolfgang Sawallisch, 2008 Kirill Petrenko) interpretációbeli jellegzetességeit emeli ki a hangzásbeli egyensúly, a jellemábrázolás és az énekstílus szempontjából, illetve a beszélt szövegrészek és a zene kapcsolatának összehasonlításával.

A Joseph Keilberth, illetve Kirill Petrenko vezényelte felvételek helyszíne, a bécsi Theater an der Wien megfelel a Strauss által az *Intermezzo* előadásához akusztikailag javasolt kisebb, intimebb

Helene Vopenka, *Kammersänger*: Ludwig Welter, *Resi*: Irene Walach; élő felvétel, 1963. május 1.; CD Orfeo 765082

3. London Philharmonic Orchestra, vezényel: John Pritchard; *Christine*: Elisabeth Söderström, *Hofkapellmeister Robert Sorch*: Marco Bakker, *Anna*: Elizabeth Gale, *Baron Lummer*: Alexander Oliver, *Der Notar*: Thomas Lawlor, *Seine Frau*: Rae Woodland, *Kommerzienrat*: Donald Bell, *Kapellmeister Stroh*: Anthony Rolfe-Johnson, *Fanny, die Köchin*: Barbara Dix, *Marie*: Susan Varley, *Therese*: Angela Whittingham, *Kammersänger*: Dennis Wicks, *Resi*: Cynthia Buchan; angol nyelven, élő felvétel, 1974. július 13., Glyndebourne Festival; Oriol Music Society 006/3

4. London Philharmonic Orchestra, vezényel: Gustav Kuhn; *Christine*: Felicity Lott, *Der kleine Franzl*: Rupert Ashford, *Hofkapellmeister Robert Storch*: John Pringle, *Baron Lummer*: Ian Caley, *Anna*: Elizabeth Gale, *Kapellmeister Stroh*: Glenn Winslade, *Der Notar*: Roger Bryson, *Seine Frau*: Rae Woodland, *Kommerzienrat*: Ian Caddy, *Justizrat*: Brian Donlan, *Fanny, die Köchin*: Yvonne Howard, *Therese*: Maria Jagusz, *Kammersänger*: Andrew Gallacher, *Resi*: Catherine Pierard; angol nyelven, élő felvétel, 1983 Glyndebourne Festival; VHS Thorn EMI 9026962

5. Bamberger Symphoniker, vezényel: Gustav Kuhn; *Christine*: Felicity Lott, *Hofkapellmeister Robert Sorch*: Hermann Prey, *Anna*: Helena Jungwirth, *Baron Lummer*: Adolf Dallapozza, *Der Notar*: Hans Wilbrink, *Seine Frau*: Judith Abt, *Kommerzienrat*: Karl Helm, *Kapellmeister Stroh*: Ulrich Röss, *Fanny, die Köchin*: Monika Dahlberg, *Justizrat*: Hans Günter Nöcker, *Kammersänger*: Alfred Kuhn; angol nyelven, élő felvétel 1990. június 6., Münchener Operafesztivál, Audio Encyclopedia AE004

6. Radio-Symphonieorchester Wien, vezényel: Kirill Petrenko; *Robert Storch*: Bo Skovhus, *Christine*: Carola Glaser, *Baron Lummer*: Oliver Ringelhahn, *Anna*: Gabriela Bone, *Kapellmeister Stroh*: Andreas Conrad, *Kommerzienrat*: Wolfgang Neverla, *Justizrat*: Klemens Sander, *Kammersänger*: James Creswell, *Notar*: Lauri Vasar, *Notarsgattin*: Ulla Pilz, *Franz*: Martin Mairinger, *Resi*: Anne-Kathrin Frank, *Fanny*: Barbara Spitz, *Marie*: Doris Hindinger, *Therese*: Andrea M. Dewell; élő felvétel, melyet az ORF az Ö1 adón 2008.12.27-én sugárzott.

² Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks; *Christine*: Lucia Popp, *Der kleine Franzl*: Philipp Brammer, *Hofkapellmeister Robert Storch*: Dietrich Fischer-Dieskau, *Anna*: Gabriele Fuchs, *Baron Lummer*: Adolf Dallapozza, *Der Notar*: Klaus Hirte, *Seine Frau*: Gudrun Greindl-Rosner, *Kommerzienrat*: Raiund Grumbach, *Justizrat*: Jörn Wilsing, *Kapellmeister Stroh*: Martin Finke, *Kammersänger*: Kurt Moll, *Marie*: Erika Rüggeberg, *Resi*: Karin Hautermann; CD EMI 16530983

színháznak.³ És bár a Sawallisch-féle stúdiófelvétel rögzítéséhez választott müncheni Herkulesaal (1270 férőhely) esetében az említett zeneszerzői kívánság nem teljesül, ennek a körülménynek nem kell jelentőséget tulajdonítanunk, hiszen a közönség nélküli, stúdióként használt koncertteremben amúgy is más akusztikai viszonyok uralkodnak. A zenekari partitúrában szereplő vonós létszám⁴ a három hangdokumentumban számszerűen nem ellenőrizhető, de a Strauss által az opera Előszavában megkívánt⁵ áttetsző hangzást leginkább a Bécsi Filharmonikus Zenekar produkálja 1963-ban, annak ellenére, hogy nem stúdióban rögzítették a felvételt. A gyakran osztott vonós szólások olyannyira kamarazeneként szólnak, hogy felmerül a kérdés: vajon nem játszanak-e kisebb létszámmal, mint a másik két vizsgált hangfelvételen közreműködő Bajor Rádió-, illetve Bécsi ORF-zenekar?

A három *Intermezzo*-tolmácsolás közötti legfőbb különbség a tempókban észlelhető. Keletkezésük kronológiájában egyre gyorsuló tendencia figyelhető meg. Joseph Keilberth interpretációja nemcsak a zenélés tempójában a leglassabb, hanem a hangszeres- és énekszólásokon belüli szünetek megnyújtása által is, sőt azáltal a leginkább. A szöveg lassabb ejtése mellett a szünetek is több időt és könnyebb, érthetőbb artikulációt engednek az énekesnek. Azonban hibás volna az a megállapítás, hogy ez még a huszadik század első felének a tempója, hiszen a fennmaradt felvételek tanúsága szerint saját műveit Strauss fölülmúlhatatlan gyorsasággal dirigálta. Hogy a Keilberth-lemez

³ „Die Lebensbedingungen des kleinen «Intermezzo» sind also: ein kleines akustisches Theater zu nicht über 1000 Personen [...]” Richard Strauss: „Nicht veröffentlichtes Vorwort zu «Intermezzo»”. In: uő: *Betrachtungen und Erinnerungen*. Willi Schuh (hrsg.), Zürich, Atlantis Verlag, 1957, 139. o. (Tehát a kis *Intermezzo* életfeltételei: nem több mint ezer főt befogadó, kis, akusztikus színház [...].) A bemutató helyszínének eldöntése előtt Strauss tárgyalt egy esetleges bécsi helyszínről is, amely a Bürgertheater lett volna a Bécsi Opera Együttesének közreműködésével, de az ellene folyó arrogáns sajtóhadjárat miatt maradt az addig már négy operáját (*Feuersnot*, *Salome*, *A rózsalovag*, *Elektra*) sikerrel színre vivő, jól bevált „Premierstadt”-nál, Drezdánál.

⁴ Az *Intermezzo* partitúrájában előírt zenekari „Besetzung”: 11 prím, 9 szekund, 5 brácsa, 5 cselló, 3 bőgő, 2 fuvola, 2 oboa, 2 klarinét, 2 fagott, 3 kürt, 2 trombita, 2 pozan, zongora, hárfa, timpani, cintányér, nagydob, kisdob, csengettyű, triangulum, harmónium (összesen 57 hangszer). Ez a szám jelentős csökkenést mutat – az *Ariadné* kivételével – az 1924 előtt született Strauss-operák zenekari létszámához képest.

⁵ „Er ist jedoch leider noch immer genügend mit instrumentaler Polyphonie belastet, wenn nicht die sorgfältigste Ausarbeitung der allerdings peinlich genau bezeichneten Dynamik dem Orchester diejenige Durchsichtigkeit verleiht, die ich bei der Komposition vorausgesetzt und bei vollendeten Aufführungen auch erzielt gesehen habe.” Richard Strauss: „Vorwort zu «Intermezzo»”. In: i.m., 141. o. (Sajnos azonban még mindig eléggé meg van terhelve hangszeres polifóniával, ha a kínos pontossággal jelölt dinamika nem adja meg a zenekarnak azt az áttetszőséget, amelyet a komponálásakor feltételeztem és tökéletes előadásokon megvalósultnak is láttam.)

időtartama mégsem hosszabb a másik két felvételénél, annak az operán belüli nyolc húzás az oka.⁶

A másik lényeges különbség a főszerepek jellemábrázolásbeli olvasatai között mutatkozik. Hanny Steffek és Lucia Popp alakításai Christine személyiségének eltérő jegyeit emelik ki. Hanny Steffek hisztériát, dührohamokat kevésbé megjelenítő előadása – bő egy évtizeddel a Strauss-házaspár halála után – már elveszti a Pauline Strauss személyiségéhez kötődő személyes vonatkozást. A „léhűtő háziasszony nemzetközi szerepének”⁷ bemutatása sokkal inkább előtérbe kerül nála, mint a zeneszerző hitvesére jellemző – közismerten kibírhatatlan – temperamentum ábrázolása. A Lummer báróval való jelenetek során Hanny Steffek a nagyon is rámenősen flörtölő feleség benyomását kelti. Erre enged következtetni, hogy előadásában a szánkópályán pórul járt Christine mintha inkább álsérülést szerzett volna – melynek okán kiválóan lehet ismerkedni –, mintsem valódi fájdalmakat okozó balesetet szenvedett (K:I/127²). Hasonló karaktert ábrázol az első felvonás hetedik jelenete is: a Lummer báró által kölcsönkért ezer márkát Hanny Steffek Christinéje legszívesebben oda is adná, ebben csak férje várható rosszallása gátolja meg (K:I/282⁺³); vagy az a beszélgetés, melyben a pénzkölcsönzésről alkotott negatív filozófiáját akként mondja el a bárónak, mintha az kizárólag Robert véleménye volna (K:I/287⁶). Ezzel szemben Lucia Popp Christinéje nem annyira kiélezett a szándékos ismerkedésre; ő inkább az arrogáns, ösztönösen cselekvő asszonyt játssza: a síbalesetben tényleg megüti magát (S:I/127²), mint ahogy az arcátlan pénzkérés is őszintén háborítja fel (S:I/282⁺³, S:I/287⁶). Az ábrázolt figura hisztérikus viselkedése és dührohamai annyira meggyőzőek, hogy Lucia Poppot *nem szeretjük* a két felvonás alatt. Az önéletrajzi dokumentumok ismeretében Pauline Strauss személyiségéhez a két szerepolvasat közül ez utóbbi áll közelebb.

Lucia Popp alakításához hasonlóan hiteles darabbeli férjének, Dietrich Fischer-Dieskaunak a szerepinterpretációja is. Hitvese kibírhatatlan természetét – csakúgy, mint Strauss – végtelen türelemmel kezeli, viselkedése nyugalmat, önbizalmat áraszt. Fischer-Dieskauhoz

⁶K:I/244→247, K:I/298→303, K:II/166⁻¹⁰→K:II/170⁻⁵, K:II/176→178, K:II/176⁻⁴→II/178, K:II/181→II/183⁺⁵, K:II/200→202, K:II/222⁺²→II/224⁻². A tanulmányban a hangfelvételeken megadott helyek az opera Boosey & Hawkes kiadású zenekari partitúrájából kerülnek közlésre, kiegészülve a felvételeket vezénylő karmesterek vezetéskéneveinek kezdőbetűivel. (K:I/149⁻⁷ = Keilberth: I/149⁻⁷, P:I/149⁻⁷ = Petrenko: I/149⁻⁷, S:I/149⁻⁷ = Sawallisch: I/149⁻⁷).

⁷ Ez a kifejezés az *Esti Kurír*nak az opera 1929-es budapesti bemutatójáról megjelent kritikájában volt olvasható; lásd Fodor Gyula: „Intermezzo. Richard Strauss dalművének ma esti bemutatója az Operaházban”. In: *Esti Kurír*, 7. évf. 258. szám, 1929. november 13., 11. o.

képest Hermann Prey kívül marad a szerepen, Bo Skovhus előadása viszont túl érzelmesnek, túljátszottnak tűnik.

A három hangfelvétel – keletkezési idejének megfelelően – eltérő hangszeres és énekstílusok hangzó dokumentuma. A Keilberth vezényelte zenekar még Strauss korának hangzásideálját idézheti játékmódjával, midőn nem fukarkodik a *glissandó*kkal, a rácsúzásokkal (K:I/265⁻²). Hasonló játékmóddal a Petrenko irányította zenekarnál egyáltalán nem (P:I/265⁻²), de már az időben a két felvétel között rögzített, Wolfgang Sawallisch dirigálta EMI-stúdiófelvételen sem találkozni (S:I/265⁻²). Ennek a hangzásszépségnek az eszményét idézi Hanny Steffek éneklése is. A század első felének vokális stílusára jellemző, gyakori *glissandói* azonban nem gátolják abban, hogy az említett három hangdokumentum legtisztábban éneklő női főszereplője legyen.

Másfajta éneklési módot képvisel a 2008-as felvételen Robert Storch szerepét alakító Bo Skovhus. A kiváló baritonista érzelmi túlfűtöttsége nem egyszer rontja a leírt hangmagasságot vagy éppen prózává alakítja azt (P:I/12⁺⁶). Hasonló jelenség Dietrich Fischer-Dieskaunál (S:I/16, S:I/35⁺³) és Hermann Preynél is előfordul (K:I/20⁻³, K:I/37⁻³). A zenei hang magasságának egyes helyeken prózára történő tudatos átváltása a drámai fokozás eszköze (K:I/48⁺²); ugyanakkor hangtechnikai ok – a hiányzó mélység – is motiválhatja az énekhang prózával való helyettesítését (K:I/272⁻³).

A zene nélküli, prózai részek dramaturgiai funkcióit árnyalhatja az előadásnak az a módja, hogy a beszélt szövegbe a leírtakhoz képest plusz szavak kerülnek (K:I/218⁺⁸), vagy abból éppen kimaradnak egyes szavak (P:I/288⁻⁸). A próza megváltoztatására, a szavak megcserélése is akad példa a hangfelvételeken (K:I/196⁻¹), azonban ezek olyan, dramaturgiailag nem jelentős változtatások, melyek az élő előadás okán véletlenszerűek is lehetnek.

A partitúrában a próza időbeli notációja nem teljesen egyértelmű az olyan részekben, ahol egyidejűleg zene is szól. Különbözően értelmezhet, nyomatékosíthat egyes szavakat a zene, attól függően, hogy mikor, melyik kifejezés után szólal meg (S:II/15⁺⁵, P:II/15⁺⁵).

A falzett válik a jellemábrázolás eszközévé, mikor a skat-parti alatt a Sawallisch- és Petrenko-felvételek Kommerzienrat-jai fejhangon utánozzák Christinét lehetetlen természetének kigúnyolásakor (S:II/13,

P:II/13). A Keilberth-lemezen a Kommerzienrat szerepét éneklő Oskar Czerwenka nem él ezzel az eszközzel (K:II/13). Hangszínben ő is különbséget tesz, de falzettet nem használ.

Rudolf Hartmann egyik rendezői ötlete összekötő kapocs lehet az 1963-as Joseph Keilberth-féle felvétel, valamint a Theater an der Wien 2008-as produkciója között. Az előbbi szintén a Theater an der Wien-ben készült, de a Bajor Állami Opera 1960-as produkciójának felújításaként, melyet ugyanaz a Rudolf Hartmann rendezett, aki már az *Intermezzo* 1929-es nürnbergi – és még ugyanabban az évben Budapestre is elvitt – előadásának színpadra állítója volt. Ebben a Grundlseewirt-beli valcerközjáték vendéglői hangulatát Hartmann jódlival fokozza eufórikussá, mely a partitúrában ugyan nem szerepel, de a felvételen kiválóan hallható (K:I/148). Hogy ez már a budapesti előadáson is hasonlóképpen történhetett, és hogy a rendezővel közeli barátságban álló Strauss erre rábólintott, az csak sejthető. Bizonyos azonban, hogy a Theater an der Wien 2008-as *Intermezzójának* színpadra állítója, Christof Loy, az ORF-felvétel tanúsága szerint, ugyanezt az ötletet eleveníti fel, amikor a zenekari valcerközjáték megfelelő részén a – mély mell- és magas fejhangok közti éles átmenetet kiaknázó – jódlival alpesi bőrnadrágos „Wirtshaus”-hangulatot teremt. A Grundlseewirt-beli közjátékkal kapcsolatban a szakirodalom kizárólag *A rózsalovagot* idéző keringőhangulat varázsát emeli ki,⁸ jódlizhoz hasonló folklorisztikus elemeket nem fedez fel ebben a szimfonikus közzenében.

Christof Loy sajátos rendezői megközelítése hallható, amikor férjének írt, Lummer báróról szóló levelét Christine hangosan olvassa fel – mintegy ellenőrzésként – saját magának. A levél egyes mondatait más és más, egyre idősebb női szereplő (Christine, Anna, Therese, a jegyző felesége) mondja: várható, előrevetített jellemrajzként Christinéről, akinek házsártos természete az évek során sejthetően csak egyre kibírhatatlanabb lesz (P:I/195⁻¹, P:196⁻¹).

Felhasznált irodalom:

Fodor Gyula: „Intermezzo. Richard Strauss dalművének ma esti bemutatója az Operaházban”. In: *Esti Kurír*, 7. évf. 258. szám, 1929. november 13.

⁸ Norman Del Mar: *Richard Strauss. A Critical Commentary on his Life and Works*. Volume II, London, Barrie & Rockliff, 1969, 251.o.; William Mann: *Richard Strauss. Das Opernwerk*. Volume II. (München, C.H. Beck Verlag, 1967), 202. o.

William Mann: *Richard Strauss. Das Opernwerk*. Volume II., München, C.H. Beck Verlag, 1967

Norman Del Mar: *Richard Strauss. A Critical Commentary on his Life and Works*. Volume II, London, Barrie & Rockliff, 1969

Richard Strauss: „Vorwort zu «Intermezzo»”. In: uő: *Betrachtungen und Erinnerungen*. Willi Schuh (hrsg.), Zürich, Atlantis Verlag, 1957, 140-149. o.

„Nicht veröffentlichtes Vorwort zu «Intermezzo»”. In: uő: *Betrachtungen und Erinnerungen*. Willi Schuh (hrsg.), Zürich, Atlantis Verlag, 1957, 135-139. o.

A szerzőről

Asztalos Bence a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen szerzett 1996-ban hegedűművész-tanári, majd 2002-ben operaénekesi, illetve magánének-tanári diplomát.

2002-től a Deutsche Oper am Rhein stúdiójának tagjaként a düsseldorfi operában, illetve a duisburgi színházban játszott. A Magyar Állami Operaházban 2000-ben debütált Bozay Attila *Az öt utolsó szín* című operájában; itt azóta egyebek mellett Don Fernando, Donner, a *Xerxes*ből Ariodates, a *Pomádé király új ruhájából* pedig Nyársatnyelt Tóbiás szerepét énekelte. Résztvevője volt a Budapesti Tavaszi Fesztivál nagyszerű *Mozart Maratonjának*. 2006-ban Torontóban Komturként, Bambergben Angelottiként mutatkozott be.

Asztalos Bence 1994-től a Budapesti Fesztiválzenekar művésze. Pályája során együtt dolgozott olyan karmesterekkel, mint Sir George Solti, Charles Dutoit, Fischer Iván és Kocsis Zoltán. 2006 és 2009 között a bécsi Zeneakadémia dal- és oratóriumszakán Robert Holl tanítványa volt. Ezen időszak alatt a bécsi Neue Studiobühne-n Bartók *Kékszakállújának* és Donizetti *Don Pasqualéjának* címszerepét énekelte. 2010-től a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Ének-Zene Tanszékének adjunktusa. 2011-ben DLA doktori fokozatot szerzett.

[Strauss Intermezzo Munich 1963 - YouTube](#)

Joseph Keilberth Bayerisches Staatsorchester 1963

Christine - Hanny Steffek, Der kleine Franzl - Erwin Gruber, Hofkapellmeister
Robert Storch - Hermann Prey, Anna - Gertrud Freedman, Baron Lummer - Ferry
Gruber, Der Notar - Karl Schmitt-Walter, Seine Frau - Caecile Reich, Kapellmeister
Stroh - Friedrich Lenz, Kommerzienrat - Karl Christian Kohn, Justizrat - Hans

Hermann Nissen, Fanny, die Köchin - Paula Meyer, Therese - Hildegard Seefried,
Kammersänger - Max Proebstl, Resi - Brigitte Fassbaender

..

[Richard Strauss: Intermezzo - Final \(Lucia Popp - Dietrich ... - YouTube](#)

Lucia Popp/Philipp Brammer/Dietrich Fischer-Dieskau/Gabriele Fuchs/Adolf
Dallapozza/Klaus Hirte/Gudrun Greindl-Rosner/Martin Finke/Raimund
Grumbach/Jörn W. Wilsing/Kurt Moll/Elisabeth Woska/Erika Rüggeberg/Karin
(1988)

...

[Richard Strauss "Intermezzo & Finale" Feuersnot - YouTube](#)

John Shirley-Quirk (Kunrad), Gundula Janowitz (Diemut)
Radio Symphony Orchestra Berlin, Erich Leinsdorf, conductor
Berlin V.1978

....

[Richard Strauss - Intermezzo 5/5 - YouTube](#)

„Intermezzo op.72 · Eine bürgerliche Komödie mit sinfonischen Zwischenspielen in
2 Aufzügen (1988 Digital Remaster), 1.Aufzug, 8.Szene: Zwischenspiel (Orchester) -
Mein lieber, lieber Bubi! Ich bin so furchtbar unglücklich (Die Frau, Der Jun”,
előadó: Lucia Popp/Philipp Brammer/Dietrich Fischer-Dieskau/Gabriele
Fuchs/Adolf Dallapozza/Klaus Hirte/Gudrun Greindl-Rosner/Martin Finke/Raimund
Grumbach/Jörn W. Wilsing/Kurt Moll/Elisabeth Woska/Erika Rüggeberg/Karin
Hautermann/Symphonieorchester ([Google Play](#) • [iTunes](#))

